

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון ת"ו | פרשת וירא | תש"פ | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

הנשאל על הפרשת

חלה האם יחזור ויברך

על הפרשה השניה

א - תנן (חלה פ"א מ"ט) החלה והתרומה חיבין עליהן מיתה וחומש, ואסורים לזרים, והם נכסי כהן, ועולין באחד ומאה.

ולענין חלת חו"ל דעיקרא דרבנן שנינו (בכורות כז.) אמר שמואל תרומת חוצה לארץ בטילה ברוב, רבה מבטלה ברוב ואוכל לה בימי טומאתו.

ופרש"י בטלה ברוב - לאוכלה לזר ולא בעיא אחד ומאה, ולאחר שעירבה ברוב חולין יכול לאוכלה זר או כהן בימי טומאתו. אולם **התוס'** פ"י דלהתירה לכהן טמא קאמר, כדקאמר רבה מבטל לה ברוב בימי טומאתו, ולא כמו שפ"י הקונטרס.

והרמב"ם כתב בפ"ה מהל' ביכורים ה"ב דחלת חו"ל מותר לאוכלה עם הזר על שולחן אחד לפי שאינה מדמנת אפ"י נתערבה שוה בשוה. ויעויין עוד פ"י"ג מהל' תרומות הל' י"א דכתב דחלת חו"ל מותר לבטלה ברוב ולאוכלה בימי טומאתו.

ומצינו **בסמ"ק** (ס"טו רמ"ו) שכתב דחלת חו"ל בטלה ברוב לאוכלה בימי טומאתו, ושמא ה"ה להאכל לזר, ומי"מ טוב לישאל עליה אם חזרה ונתערבה בעיסה.

וכיוצ"ב איתא **בהגהות מיימוניות** (סוף הל' זרעים ס"ק ו' בה"ה) בזה"ל - כתב בשה"מ דאיתא בתוספתא בבכורות דדוקא לגבי טומאה בטלה ברוב אבל לגבי זר בעי ק' מין במינו, וכתב ואם חזרה ונתערבה בעיסה טוב לשאל עליה. ונ"ל שראייתו מהא דק"ל שיש שאלה בהקדש.

ואע"ג דעצם דינא דחלת חו"ל אי בטלה ברוב להאכל לזרים הוא פלוגתא הראשונים וכנ"ל, מ"מ מדבריהם למדנו דהיכא דלא נתבטלה החלה בתערובת יכול לישאל עליה ולבטל ההפרשה למפרע.

וכן מתבאר מדברי הב"י **בבדק הבית** (ס"ו ש"ב) דהביא תרומה הרמב"ם בפ"ד מהל' תרומות (ה"י) דהמפריש תרומה למעשרות וניחם עליהם, הרי זה נשאל לחכם ומתיר לו כדך שמתירם לו ארבע נדרים, ותחזור חולין כמו שהיתה עד שיפריש פעם שנייה אותה שהפריש תחלה או פירות אחרים. וכתב על דבריו - ומזה יש ללמוד למי שנתערבה תלתו עם עיסה אחרת. ויעויין **במחבר** יו"ד ס"ו ש"כ"א (ס"א) דכתב לד"נא דחלת חו"ל רשאי לאכלה עם הזר על שולחן אחד לפי שאינה מדמנת אפ"י נתערבה שוה בשוה. וכתב שם **הרמ"א** ויש חולקים וס"ל דאסרת תערובתה עד ק"א אם הוא במינה ושלא במינה עד ס'. ואם חזרה ונתערבה בעיסה ואין ק"א לבטלה אם לא אכל העיסה ישאל לחכם ויתיר לו כנדר דשאלין על ההקדשות ויחזור ויטול חלה אחרת.

[והיינו ע"י חרטה מעיקרא על הפרשתו, יע"י **במחבר** יו"ד ס"ו רכ"ח ס"ז, ו**ברמ"א** שם דמן החרטה יעשה פתח. ויעויין עוד **ברמ"א** שם בס"י"ג דחרטה מעיקרא מהני אף בגדול.]

ואע"פ **הרמ"א** (שם ס"ק ב') הקשה על דברי הרמ"א וסיים דדברי הסמ"ק דכאן צ"ע גדול ליישב, ואין לסמוך על פסק זה ולהקל בשביל זה. הא חזינן קמן דאף הב"י ס"ל כן וכמ"ש **בבדק הבית**. והש"ך

בנקודות הכסף (שם) כתב ליישב דברי הסמ"ק ע"י"ש. ויעויין **בברכ"י** (ס"ו ש"כ"ג ס"ק א') דכתב דיש לנהוג הלכה למעשה כדברי הרמ"א, ואף שהט"ז פלוג בזה, כבר הרב נקוה"כ תבירה לגזיזיה, וכן ס"ל למרן בבדק הבית, ורבנן קשישאי מעידין מן המכירים דהכי נהוג גדול דבזה הדור שלפנינו **כמ"ש** (אח"כ ח"ב

ס"ו צ"ב) דסוגיא דעלמא וכן הורו רבותיו להתיר הנדר דלא כט"ז.

ב - ויעויין ברש"ש בנדריים (נ"ט ע"א) דהקשה על דברי הרמ"א היכי מצו לאיתשל על החלה האם נמצא דעבר למפרע על תשא בברכה שברך על הפרשתה. וכתב דלפי מ"ש **התוס'** בתענית (י"א.) וכן **הרא"ש** שם (ס"ו) לענין תפלת ענוה דאפ"י אכל אח"כ לא מקרי שקרן כיון דלא הוה בדעתו להתענות, אי"כ י"ל ה"ה לענין ברכה לבטלה ע"י"ש.

שמעתא אליבא דהלכתא

האם יש איסור בטיפול השתלת שיער

א. לא ילבש ב. אינו מכוון לפיו. ג. רבים נהגו לעשות כן. ד. בל תקיף. ה. על ידי אישה. ו. ע"י עכו"ם. ז. הניקף ללא הכרה (הרדמה כללית). ח. במקום כבוד הבריות. ט. ביטול מצות תפילין. י. ביטול מצוה עקב הטיפול. יא. לעשותו בחוה"מ.

מצוי בזמננו טיפול השתלת שיער שהיא טכניקה כירורגית המתבצעת במטרה להשתיל שיער או זקיקים באזורים קירחים בגוף האדם. פעמים שלפני ההשתלה יש צורך לגלח שיער כל הראש, וכן על המושתל להימנע מלהניח דברים על הראש למספר ימים. ושאל השואל אם ראשי לעבור טיפול זה, האם יש בזה חשש איסור משום לאו דלא ילבש גבר שמלת אשה ובל תקיף ומחמת שיצטרך להימנע מקיום מצות תפילין של ראש לכמה ימים.

א. לא ילבש

איתא **במכות** (כ.) המלקט בשבת לבנות מתוך שחורות אפ"י א' חייב, ואפ"י בחול אסור מפני שמתנאה עצמו בנויי אשה, ונא' לא ילבש גבר שמלת אשה. וכן פסק **הרמב"ם** (ע"ז פ"י"ב ה"ו) והוסף שכן אם צבע שערו שחור לוקח. וע"י **במהר"י אשכנזי** (יו"ד סי' ט) שצביעת השער הסכמת רוב הפוסקים קדמאי ובתראי דהוי איסור מה"ת. ו**בדברי חיים** (יו"ד סי' סב) כתב שאין מי שחולק על זה. דלא **כהשו"מ** (ח"א"ק סי' ר"ז) שכת' שרוב פוסקים סוברים דהצובע השערות מחמת בושה יש לו על מי לסמוך כי לשיטתם אין בכח"ג רק איסור מדרבנן. וע"י עוד בגליון כ"ו. וע"י עוד בגליון צ"ב דאף ע"י עכו"ם אסור.

וע"י **בצמח צדק** (ל"באו"טש יו"ד סי' צג אות ה) שכת' דכ"ש המגלח שער זקנו במספרים כעין תער הוי יפוי ודמי לצובע דע"י"ז נראה בחור והוי נוי לגבי תיקוני אשה וכ"ש בכח"ג, ע"כ. ולפ"י"ז י"ל דה"ה בני"ד יש לאסור השתלת שיער כי ע"י"ז נרא' בחור. ואף **האג"מ** (יו"ד ח"ב סי' ס"א ד"ה ומה) דפליג על הצ"צ היינו כי שער הזקן שנבראו הנשים כן ללא זקן ולא מצד תיקון יופי הם בלא שערות זקן, לא ימליץ מאיסור לבישת שמלת אשה שהם דברים אחרים שמקשות הגוף בהם.

ב. אינו מכוון לפיו

אלא שבמקום שאינו עושה כן אלא מחמת בושה כגון ששערו נשר בטרם מועד וכדו' י"ל דשרי, דאיתא **בשבת** (כ.) דמגרר אדם גלדי צואה וגלדי מכה שעל בשרו בשביל צער, אבל לא על מנת ליפות עצמו. וכת' **התוס'** (שם ד"ה בשביל) דה"ה אם מתבייש לילך בין בני"א שרי דאין לך צער גדול מזה. וכן פסק **הרמ"א** (יו"ד סי' קנז).

אלא **שהרשב"א** (ח"ה סי' רע"א) כת' שהיתר זה אינו אלא לענין העברת שיער שלדעתו אינו אסור אלא מדרבנן. וכן פסק **השו"ע** (יו"ד סי' קפ"ט ע"ז). אבל **הב"ח** (שם אות ה) הוכיח מהראשונים הינו שאין איסור אלא כשלובשת בגדי איש להתדמות לאיש, ואיש הלובש בגדי אשה להתדמות לאשה. אבל אם לובשין כדי להגן מפני החמה או מפני הקור, אין איסור. וכן נקטו **הט"ז** (סי' ק"ד) ו**הש"ך** (סי' ק"ו). ו**האג"מ** (שם) כתב עפ"י"ז להתיר צביעת שערות כדי שיקבלוהו למשרה באופן שאין איסור אונאה. ו**במנח"ש** (תני ס"ו פ"א אות א) כתב שמטעם זה נוהגים להקל לצבוע או ללקט לבנות מתוך שחורות למי שהוא צעיר.

ג. רבים נהגו לעשות כן

ועוד י"ל דכיון שהרבה אנשים עושים טיפולים אלו שוב ליכא איסור, כמ"ש **הר"ן** (ע"ז ט.) ברי"ף ד"ה רואה) דבמקום שרגילין האנשים להעביר שער או להסתכל במראה כמו הנשים תו ליכא משום לא ילבש. וכן פסק **הרמ"א** (רס"ו קפ"ב וס"ו קנו ס"ג). וע"י **בגנת ורדים** (כ"ל ס"ו י"ב) שכת' שאף לכתח' מותר ואף להשו"ע הדין כן, ומש"כ שם דאין מכין אותו מכת מרדות אגב רישא נקט הכי, והביאו **הרע"א** ריש ס"ו קפ"ב. דלא **כהרב פעלים** (ח"ג יו"ד סי' ר"ח) שמשמע שנקט שאף במקום מנהג אסור, אלא שמנהג בגדא"ד כסברת הרמ"א. וע"י עוד בזה בס"ד בגליונות כ"ו, ע"ו ורכ"ג.

וע"י **בבש"ל** (ח"ג סי' ק"א אות ב) שכת' דחלק דמה דאזלינן בתר מנהג העולם הוא דוקא לענין מראה שאין עושין לנוי ולקישוט דוקא כידוע, וכן לענין רבוי שערות בגוף שעושין מפני הבזיון, משא"כ מלקט לבנות שהוא נוי וכן מה שמלקטים היום האנשים הן ישראלים הן גוים פשוט שהוא כדי להראות כבחורים ולא כזקנים וא"כ אסור, ע"כ. וע"י מש"כ עוד בזה בגליון מ'. אולם בני"ד י"ל דרבים עושים להסיר כיעור וע"כ נראה דשרי אף מטעם זה.

ד. בל תקיף

ואכתי יש לזון האם יש לאסור טיפול זה משום איסור דבל תקיף שנצטוונו עליו בויקרא (פ"י"ט פ"ב) "לא תקיפו פאת ראשכם".

ושנינו **במכות** (כ.) דחייב על הראש שנים א' מכאן וא' מכאן. וכן פסקו **הטו"ש** (יו"ד סי' קפ"א).

וע"י **בהגהות רבינו פרץ** (ס"ו ע"א אות ב) שיש נוהגין היתר בפניאות הראש כשמגלח בתער כל הראש, ושיבוש הוא בידם, דהא איכא מ"ד **בנוזר** (נח.) דהקפת כל הראש שמה הקפה, וצ"ע ברב אלפס, ע"כ. וכן פסקו **הרמב"ם** (ע"ז פ"י"ב ה"א) ו**השו"ע** (שם ס"ג ב.). ונח' הראשונים האם איסור זה הוא דוקא כשמשחית הפאה בתער או אף ללא תער, והכרעת **השו"ע** (שם) דיש לחוש למחמורים.

ואפ"י אחר מקיף ראשו לוקח כמבואר **במכות** (כ.) כי מסייע הוא. וכן פסקו **הטו"ש** (שם ס"ג ד) שגם הניקף חייב אם סייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו. וע"י בגליון פ"ט לענין מסייע בשאר איסורים. וע"י עוד בזה בגליון קנ"א.

ה. על ידי אישה

והנה דעת **הרי"ף** (מכות ד. ברי"ף) ו**הרא"ש** (שם ס"ב ב.) שאשה רשאית להקיף את האיש מדתנן **בקיזושין** (כט.) דנשים פטרי ממצות לא תקיף, ומשמע להו דליתא במצות הקפה כלל לא שלא להקיף ולא שלא להיות ניקפת, אבל **הרמב"ם** (שם ה"ה) פסק שאסורה לגלח פאת ראש האיש ואפ"י של קטן. וביאר **הב"י** (שם) דהיינו טעמא משום דאמרין **בנוזר** (נז.) דא"ל רב אדא בר אבהה לרב הונא בניך מאן מקיף להו חובה תקברינהו לבניה כל יומי דרב אדא בר אבהה לא איקיים זרעא לרב הונא, וכיון דחזינן דאיתנא בר הונא אלמא לית הגברא כוותיה. וכן דעת **הראב"ד** (שם) אלא דס"ל דמי"מ אינה לוקה אפי' על הגדול.

אלא שמי"מ אף למתירין אלא הניקף גברא בר חיובא הוא פשיטא שאסור לו להניח להקיף ראשו, דאע"פ שאינו מסייע איסורא מיהא איכא כמו שנתבאר בסמוך לענין כשהמקיף הוא עכו"ם, וכ"כ **הב"י** (שם). ו**השו"ע** (ס"ג ע"ו) כת' דאשה אינה במצות הקפה, וי"א שאע"פ שמתורת להקיף פאת ראשה, אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפ"י קטן, ע"כ. ו**הרע"א** (שם) כת' שמי"מ י"ל שיש על האשה איסור לפני"ע (כשמקיף הגדול), יעיי"ש שאם בא להצילו שלא יעשה בעצמו ליכא לפני"ע.

ו. ע"י עכו"ם

וכת' **הסמ"ג** (לאוין נז) שקבלה בידם שאסור להשחית הפאות ע"י גוי, ואע"פ"י שאין מלקות אלא במסייע איסורא מיהא איכא, שא"צ שיהיו המקיף והניקף בני חיובא שהרי המקיף את הקטן חייב. וכן הביאו **הסמ"ק** (ס"ו ע"א) ו**הרי"ף** (נ"ז ח"ה קנ"ט). וכ"כ **התוס'** (שבועות ג. ד"ה ועל הזקן) ו**הנמוק"י** (מכות ד. ד"ה והלכה) לאפוקי מאותם שהיו מתירים בזה. וכן פסק **הטור** (שם). וכן הוא **בשו"ע** (שם ס"ג ד) דאיסורא איכא אף אם הניקף אינו מסייע, לפיכך אסור להיות ניקף אפ"י ע"י עכו"ם. וכת' **בפרישה** (אותיות ד

ה-) דאיסור דאוי איכא אלא שאין לוקין דהוי לאו משום. וכן משמע **מהלבוש** (שם).

ז. הניקף ללא הכרה (הרדמה כללית)

אלא שעוד יש לזון שהניקף תחת הרדמה כללית, דהנה **רש"י** (שם) פירש דהניקף הוי מסייע משום שמזמין השערות למקיף קודם ההקפה. אמנם **הרע"א** (ס"ו צו ד"ה האמת) הקשה ע"ז דמהיכי תיתי יהיה מעשה שקודם העבירה נקרא לאו שיש בו מעשה, והכי משמע **מהט"ז** ביו"ד ס"ו קצ"ח דדוקא אם בשעת המעשה מטה ומקרב עצמו, ע"כ. ויוצא מדבריו שחשיב מסייע דוקא בשעת ההקפה. ולכא"ו קשה כי כבר כת' **הט"ז** נובא באו"ח ס"ו ש"כ"ח (ס"ק א) שבמסייע בעשה שהוא עושה המלאכה כיון שא"צ לו רק לסווע בעלמא אין בו ממש משא"כ בניקף שנקודם שמתחיל המקיף להקיף ומזמין הניקף את שערו הוה כמו **מתחיל במלאכה** ויש בו ממש, ע"כ. ומדוקדק שבוה שמזמין את שערו יש התחלה של המלאכה, ומיטבשת קושית הרע"א.

והחזו"א (חומ"מ לקוטים על מכות כ.) כת' לישב קושית הרע"א דהחזקת הראש במצב משונה ומתכוונתו הרגיל כמו מרים ראשו יותר מרגילות או מהנוח לו לאדם מקרי מעשה, ע"כ. וע"י עוד בגליון פ"ט.

יותר מרגילות או מהנוח לו לאדם מקרי מעשה, ע"כ. וע"י עוד בגליון פ"ט.

יותר מרגילות או מהנוח לו לאדם מקרי מעשה, ע"כ. וע"י עוד בגליון פ"ט.

יותר מרגילות או מהנוח לו לאדם מקרי מעשה, ע"כ. וע"י עוד בגליון פ"ט.

יותר מרגילות או מהנוח לו לאדם מקרי מעשה, ע"כ. וע"י עוד בגליון פ"ט.

יותר מרגילות או מהנוח לו לאדם מקרי מעשה, ע"כ. וע"י עוד בגליון פ"ט.

ולפי דברי האוסרים דהסיוע הוא אסור בשעת מעשה, הכא אפשר שדרי כן לא שייך לא סיוע כל הוה תחת הרדמה. ואף לסוברים שהסיוע הוא מחמת שמזמין השערות למקור או שמחזיק את ראשו באופן משונה, י"ל דכיון שבשעת ההקפה אין לו הכרה תו ליכא איסור דאין כאן סיוע ואע"פ שמצינו **בשאילת יעביץ** (ח"ב סי' צו) דישן לא נשכר ולא נענש. ודעת הגרשו"א זצ"ל (הליכוי תפילה מילואים סי' ט) דאינו נענש בדככל אנוס הוא, וכ"כ האג"מ (יו"ד סי' רל שוף ע"ד), וע"י משי"כ בזה בס"ד בגליון קל"ד, וא"כ י"ל דע"פ מעשה עבירה באנוש יש כאן, אולם יש לדחות דבני"ד אינו בכלל עין כי אינו בהכרה כלל וכמו כן הרי לא שייך כאן סיוע כלל ולא גרע משיכור שדנוש כשונה שאינו בר חיובא כלל כמו שהוכיח באג"מ (שם).

אלה דרשי"מ **שהגרשו"א זצ"ל** (נשמי"א או"ח סי' תרנ"ג עמ' תשפ"ד ס"ק ג) יצא לחדש שמה שמבואר שהניקף צריך הטיות ראש כדי להתחייב, היינו לענין ההתחייב מלקות שצריך מעשה בידיים בשעת עשיית האיסור, אך אה"נ אם בוצע ההקפה בהסכמתו כשהוא אצל המקור שיבצע את האיסור, עובר שפיר בלא גם אם היה בלי הכרה בשעת מעשה, ע"כ. ושור"מ באג"מ (יו"ד סי' ס"ה) מד"ה (בדבר) שהמביא עצמו לידי איסור כהא דנ"ד אינו חשיב אנוס דהוא כהשכיב עצמו לישן אצל כלים שאינו אנוס כדהביאו התוס' (ביק"ד ד"ה כיון) מירושלמי, ע"כ. אבל ע"י **באוצה"פ** (סי' ה אות ע"ג) בשם **דבר אליהו** להגרא"א קלצקין (סי' י"ג) שצריך לקולא לענין פירוש ע"פ עכו"ם אם מפליגן תרדמה למסתרס ע"י סם. והביאו נמי **בצ"מ** (ח"ד סי' צ"ד ד"ה אוסי').

ה. **במקום כבוד הבריות**

ובמקום שיש משום בושה אכתי יש לדון בזה כי אמרו חז"ל **בברכות** (ט"ז), וכן פסק **במ"ב** (סי' יג ס"ק טו) דגדול כבוד הבריות שדוחה איסור דברנן אפי' בקום ועשה איש במקום בזיון קטן. ואיסורו תורה בשוא"ת במקום בזיון גדול. ולפי"ז י"ל דה"ה בני"ד דוחה איסור תורה בשוא"ת באופן שניקף ע"י עכו"ם. וגדולה מזו לדעת **תוס'** (ברכות כ. ד"ה שוא"ת) דלא שישנו בשאלה או אינו שוה בכל שרינן מפני כבוד הבריות אפי' בקום ועשה. ואיתא **בגיבת** (ה) דלא דחקה מקרי אינו שוה בכל לפי שאינו נוהג בנשים. אלא דדעת **ש"י** (שם ד"ה אבל) דכה"ב אינו דוחה לאו שישנו בשאלה או אינו שוה בכל, וכדבריו פסק **הרמ"א** (יו"ד סי' שבע ס"א), וכן הוכיחו **הנובי"ג** (ק"י או"ח סי' לה ד"ה אומ"מ), **הישועות יעקב** (או"ח סי' יג ס"ק א) ו**הפרי יצחק** (סי' כו ד"ה אולם ש"ע). וכ"כ **החזו"א** (יו"ד סי' ר"ג ס"ק טו ד"ה ובמ"א) שדעת הנובי"ג כרש"י אלא שישנו על השומע"ל על המקילים בזה אין מזניחים אותו. שו"ר **מהמהרי"א הלוי** (ח"א סי' קט"ז) הובא **בדרכ"ת** (שם סי' ו) שכת' שיש לאסור בני"ד כי קיי"ל כרש"י, והוסיף דאלמלא דמסתפינא אמנא שגם התוס' ה"ל לא כת' להתיר אלא דוקא בקבורת מת מצוה ומשום שמלבד כה"ב איכא נמי מצות קבורת מת, ע"כ. וכדרכו כת' **האוצה"ח** (סי' יג אר"י ס"ק ג ד"ה ה) ו**האמרי בינה** (סי' א ד"ה ויש). אולם **בשיעו"י** (שם) כת' דלתוס' כה"ב דוחה איסור הבריות. ופסקי"ה (סי' יג ס"ק ג) וע"י **בדברי חיים** (או"ח סי' לה). ועיי"ש **במהרי"א הלוי** שכת' עוד שאין להתיר אף ע"י עכו"ם כי א"א להיזהר שלא יסייע בשעת מעשה וכמ"ש הט"ז ביו"ד סימן קצ"ח (סי' טו) וע"כ הו"ק קום ועשה, אלא יגלה ע"י נכרי במספרים שאינו חידוד מאוד כדי שלא יבא לגלגל בהתחתון דהוי כעין תער אחר שגילה, ע"כ. ולפי דבריו דא"א ללא סיוע באופן שהוה תחת הרדמה כללית לא שייך לחוש לזה. [ומש"כ בשם **התומים** (סי' כא ס"ק ג) דכה"ב דוחה כבוד אחרים אינו על של עצמו, וכן הפוסקים מבואר לא כן].

אלא דיעו"י **בשאג"א** (סי' לב ד"ה אבל מה שני"ל) שהוכיח דכל שתחילתו א"א אלא ע"י מעשה (כגון לבישת כלאים דא"א ללא מעשה) חשיב קום ועשה. ודעת **הצ"ח** (הא"ע סי' צ"ג סוף אות ה) ו**האגלי טל** (קוצר סי' ס"ה ס"ק ה) שאפי' תחילתו בהיתר הו"ק קו"ע"י כיון שבדיו סלק האיסור. ולפי השאג"א י"ל דה"ה בני"ד היכן שמוסר עצמו לקיפוי את פאותיו חשיב כקו"ע"י. וע"י בגליון ל"ד שהבאנו חולקים על השאג"א ובכ"ה אכתי חשיב שוא"ת. ומ"מ קשה להחליט בזה. וע"כ יש לעשות **במהרי"א הלוי** הני"ל.

ו. **ביטול מצות תפילין**

ואע"פ שאין משום בל תקיף אכתי יש לדון בזה כי נמצא מבטל מ"ע דתפילין, ואע"פ שמי שאינו מניח תפילין של ראש אכתי מניח של יד כמבואר בס"י כ"ו, מ"מ כבר כת' **הרמב"ם** (מצוות י"ד), **החינוך** (מצוות תכא-תכב) ושא"ר הראשונים דכל א' הו"י מצוה בפני"ע. [אולם אין משום חציצה מחמת השערות המושלתות כמבואר באג"מ (או"ח ח"ד סי' מ' אות ח)].

והנה **הפמ"ג** (או"ח סי' לו א"א ס"ק א) יצא להסתפק אם מה"ת חייב כל היום בתפילין, או מה"ת די ברגע א', וסיים שם ועיקרן של דברים דאם לא הניח יום א' כלל לתפילין ביטל מ"ע, ובחניה רגע עליו יצא יד"ח המצוה, אבל מצוה מן המובחר מ"ע ליתן להיתר לעלו כל היום, ע"כ. והביאו **התב"ל** (רס"י לו), וכן **בנת"ל** (או"ח סי' צ"ב ד"ה בשוא"ת וד"ה ואחר) כת' דמצות תפילין כל יום מצוה בפ"ע. אולם **במשניות והנהגות** (ח"ג סי' יא) ו**במועז"ו** (ח"ה סי' רצ"ט) הביא בשם **הגר"ז** שאין חיוב כל יום בתפילין, והא דאיתא ובמצא שכת' לרוב הדעות שאם לא מניח תפילין מניח באחרים, דמשמע שיש חיוב כל יום, אולי מדרבנן חייבין, ע"כ.

ונמצא ע"פ שו"ת שד"ס מניח אפי' יום אחד מבטל מ"ע ועוד י"ל דהו"י בכלל פושעי ישראל בגופן דעונשו חמור מאוד כדאיתא בר"ה (י"ג). אלא דיעו"י **ברי"ף** (ש"ד ברי"ף) שכת' ע"פ גרסתו שקרקפתא דלא מנח תפילין היינו שלא הניח מעולם. ו**הרא"ש** (שם) כתב עליו שאין גרסא לפנינו כן. וכן **הסמ"ג** (עשה א) דחה דברי הר"ף. וכן הוכיח **הנחלת צבי** (רס"י כ) ממשמעות **השט"י** (שם). וכת' **הפמ"ג** (סי' לו א"א ס"ק א) דלפי שיש חיוב כל יום א' שישנו ולא הניח הוה בכלל פושעי ישראל.

אלא דיעו"י **בתוס'** (שם ד"ה קרקפתא) בשם ג"ת שפרש שדוקא כשהמצוה בזויה עליו שמוגנות עליו רצונות של תפילין שבראשו, אבל אם יא' להניח משום דבעינן ג"ת נקי כדאיתא **בשבת** (מ"ט) ודאי אין עליו דין פושעי ישראל בגופן. וכ"כ **הרשב"א והריטב"א** (שם). וכן הוא **במ"א** (סי' א). אבל **הב"י** (שם ד"ה וכל) הוכיח מהסו"ר דאפי' אין מניחן מאיזה טעם שיהיה, הוה בכלל פושעי ישראל בגופן. וכן נקטו **העטרת צבי** (סי' א) ו**הנחלת צבי** (סי' א). וכן נ"ר דעת **הפמ"ג** (א"א ס"ה). ו**המ"ב** (סי' א) פסק כהמ"א, ומ"מ עיי"ש שהביא דברי **ה"ח** (אות א) דס"ל שיש ג' חילוקים בדרך, פושעי ישראל בגופן שנתעשים י"ב חדש בגיהנום אינו אלא כשהמצוה בזויה עליו, אבל אם אינה בזויה עליו אלא שאינו רוצה להניח תפילין להתבטל ממלאכתו אינו בכלל זה מיהו יש עליו מקצת עונש גיהנום תוך י"ב חודש, אבל אם ירא להניח כי בעיני גוף נקי אין עליו דין פושעי ישראל בגופן, ע"כ. ובני"ד י"ל דינו בכלל כל זה כי אינו מבטל המצוה בשטע נפש אלא לצורך.

י. **ביטול מצוה עקב המיזו"מ**

ואע"פ שיש בזה משום ביטול מצוה אכתי יש לדון האם בני"ד איכא איסור, דהרי מבואר ברמ"א או"ח סי' תרנ"ו דהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש. וכתב **המ"ב** (סי' ס) דמ"מ חייב להוציא ע"פ עישור נכסיו לזה, ואפשר שבמצוה עוברת גרע טפי וחייב להוציא עד חומש מנכסיו. וע"י משי"כ בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא בגליון קל"ט.

ולפי"ז במקום שהדבר נוגע לבריאותו אינו מחויב לקיים המצוה דהרי זה חשיב כמצויא יותר מחומש כי עליו היה מוציא יותר מחומש. וכ"כ **האג"מ** (או"ח סי' קע"ג) כי על מ"ע גם אונס ממון יותר מחומש נחשב אונס לפוטרו ואולי גם בפחות מחומש כמבואר **במ"א** (שם ס"ק ז), וא"כ כ"ש גם שעדיף לאדם אף מחומש ממון ויותר שהיה מוציא להתרפא אף כל ממונו שנחשב אונס מצוות ועשה ופטר, ע"כ. ויש **בבנין שלמה** (ח"א סי' מ"ז) כתב ע"פ דברי הרמ"א הני"ל דינו מחויב להכניס עצמו בעבר וחולי בשביל מ"ע, דהא צער הגוף וחולי עדיפא לאנשי מממונא. וכן מצינו **באבנ"ז** (יו"ד סי' שכא). וע"י בגליון צ"ו. אלא דכל זה אם הטיפול הוא לצורך בריאות וכדו', אולם אם אינו אלא ליופי בלבד, לא שייך טעם זה, אא"כ איכא משום כבוד הבריות דבכה"ל י"ל כסברת האג"מ. [ונרא' דנ"ד אינו תלוי בסוגיא דמכניס עצמו לאונס, דהרי אם נימא שהצורך בו אינו דוחה המצוה אזי הוא חייב להניח המצוה אף אחר הטיפול אע"פ שהדבר עלול לקלקלו כיון שאין כאן חשש חולי, והארכנו בה בס"ד בגליונות י"ט וקל"ד. וע"י בגליון רכ"ג משי"כ לענין עשיית ניתוח לצורך יפון].

יא. **לעשות בהרה"מ**

ובמקומות שנוהגים שלא מניחים תפילין בחוה"מ יש עצה לעשות הטיפול בחוה"מ ע"מ שלא יתבטל מצוות תפילין, אלא שיש לדון אם שרי למעבד חל"כ כי חוה"מ אסור במלאכה.

אלא דמ"ל דזה לא גרע מהא דנפסק **בשו"ע** (סי' תקמו ס"ג) עושה אשה כל תכשיטה במועד, ופירש **הריטב"א** (מו"ק ר"ש י"ד. וט: ד"ה עושה אשה) דתכשיטים הם בכלל רנפא אוכל נפש וצורך המועד. והביאו להלכה **בה"ח** (שם ד"ה כל). ועוד **בגיהנום ש"ע** (סי' תקלב סי' א) שסתם וכתב "כל רפואה מותרת בחול המועד", משמע דרפואה שריא לגמרי.

ואפשר עוד שמחמת שאם לא יעשה הטיפול במועד לא יוכל לעשותו (באופנים הני"ל) י"ל דחשיב כדבר האבד דאפילו דלאחר המועד שרי ע"י מעשה אומן. ואע"פ שאין זה הפסד ממון מ"מ מעושה ע"י עכו"ם אפי' **במ"א** (סי' תקמ"ג ס"ק א). והכא עדיף טפי כמבואר לעיל דתיקון הגוף חשיבא טפי ממון. בפרט היכן שצויה ע"י **במ"א** (סי' תקמ"ג ס"ק א). ולא שייך דזה משום איסור מכיון מלאכתו המועד דקטנין ליה אף דבר האבד כמבואר **בשו"ע** (סי' תקלה) כ' אין בידו לעשותה לפני המועד, ומשמע מהפוסקים דבכה"ל לא אין משום אין מכיון מלאכתו למועד, ע"י **רמב"ם** (יו"ט פ"ז ח"ד), **נמו"ק** (ו: ברי"ף) ו**חינוך** (מצוה שכ"ב). וכן מוכח **מהבר"כ** (סי' תקלה אות א). וכן פסק **בעל הש"ש"כ** (נשמי"א או"ח סי' כו אות ד מ"ס 2) שמותר לדחות טיפול זה במועד ע"מ שלא לבטל מצוות תפילין.

מ. **מסקנא דרינא**

העולה לדינא, א' במקום הצורך מותר לעבור טיפול השתלת שערות ואין לחוש משום איסור לא ילבש גבר שמלת אישה. ב' אם יש צורך בהקפת הראש אסור לעבור טיפול זה (ובמקום בזיון גדול ע"י משי"כ לעיל). ג' אם מחמת הטיפול לא יוכל לקיים מצוות תפילין ליום אחד או יותר יש להעדיף לעשות הטיפול בחוה"מ (אם נמצא במקום שנוהגים שלא להניח תפילין), ואם לא ניתן לעשות כן יש מקום להקל במקום צורך אף בשאר ימות השנה.

ויעו"י עוד **במנחת פתיים** (סי' שכ"ג ס"ק א) דכתב לבאר כיצ"ב בשם בנו ע"פ דברי **הריטב"א** בחולין (קו: - הבוא בשערית או"ח סי' קנ"ה ס"ק א) דאם בידך על נטילת ידיים ונמלק שלא לאכול לא הו"י ברכה לבטלה (וז"ל שם) – דהא מביין ששול דיו נגורה לא ברכת הנטילה שעליה הוא מברך, וההיא שעתא דעתו היתה לאכול, וכיוצ"ב כתב **האג"מ** פ"ק דתענית (ד) דלהא אדם תעניתו הו"י ורע"כ לא מיקרי שקרן שבתילתו כיון דמעיקרא אפ"ה בדעתו להתענות. וכ"כ **תוס'** שכתב (ד"ה תענית).

ובחתי"ס (יו"ד סי' ש"ב) כת' דאין כאן חשש ברכה לבטלה, שככה מברך וציונו להפריש תרומה חלה, וענין הפרשת תרומה חלה הוא שישאר לו כח לשאול עליהם, וכח ציונו להפריש ע"י זה וכן עשה והפריש.

ג – והנה מצינו **בהלכות קטנות** (ח"א סי' מ"ח) שכתב לענין מי שבירך והפריש חלה והוצרך להישאל עליה – אין כאן ברכה לבטלה מאחר שחל שם חלה עליה לפי שעה אח"כ הו"י כמו נשפיה, וקורבו אני לומר תועיל הברכה שיברך שמה שיפריש. עכ"ל. וסתם ולא פי' דבריו אמאי תועיל הברכה שיברך למה שיפריש.

וכדבריו מצינו **ברש"י** (הנוכר לעיל) דכתב דני"ל דכשיפריש עתה מחדש לא יצטרך לברך דיוצא בברכה שברך בהפרישה ראשונה, לאיני דלא עשה מצוה אז מ"מ חשב לעשות המצוה והו"י כתחילת מצוה, ואף שעסק אח"כ בענינים אחרים ואפי' איזה ימים בינתיים, מ"מ דומה למפסיק באמצע המצוה דאינו חוזר ומברך. וכמו בסוכה דאיכא למ"ד בסוכה (מ"ה) דאינו מברך אלא יום ראשון וסגי לכל שבעת הימים. אולם **האמרי יוסר** (ח"ב סי' מ"ז) תמה על דברי הרש"י דהא מבואר ביו"ד סי' רס"ה (ס"ד) דבחזרו על ציצין המעבדין צריך לברך כל הברכות, ומכ"ש הכא דכיון דשאל הרי נתגלה מילתא שלא התחיל במצוה כלל. אלא דאכתי מצינו **בברכ"י** (סי' שכ"ג ס"ק א) דצדד דלא יברך על ההפרשה השניה, מחמת מילתא אחרית – דאחר שהסיק לדינא דיכול להישאל אז חלה שנתערבה, ודלא כהט"ז, כתב דעל הצד היותר טוב כמפריש חלה שנית לא יברך, דברכות אינן מעכבות ויש לחוש קצת לדעת הט"ז.

ויעו"י **במקדש מעט** (סי' שכ"ג ס"ק י"ג) דסתם לדינא דלא יברך על ההפרשה השניה, וצ"י לדברי הברכ"י וההלכות קטנות.

אך יעו"י **בחתי"ס** (הנוכר לעיל – יו"ד סי' ש"ב) דמבואר דבריו דמברך על ההפרשה השניה. ו**בדך אמונה** (פ"ד מתרומות ס"ק קפ"ד) סתם כדבריו (עיי' ובציו"ה ס"ק תפ"א).

ובמעדני ארץ (תרומה פ"ד ה"ז ס"ק ג) יצא לדון דבר חדש, דהיות ומצד הדין מסתבר יותר כהחתי"ס, לכן לעני"ד שהרופא לצאת מכל ספק קדימם להפריש הפרשה שניה קודם שהוא נשאל על הראשונה, דבכה"ל לאחר שישאל על ההפרשה הראשונה תחול למפרע ההפרשה השניה, אך מ"מ אין צריך לברך כיון דבשעת ההפרשה לא נשאל עדיין על הראשונה. ויעו"י עוד **במנח"ש** (ח"א סי' ס"ב ס"ק י"ג) דחזר ושנה דבריו, ויישב מה שהקשו על דבריו.

העולה לדינא – הפריש חלה וחזרה ונתערבה בעיסה, ואין בעיסה פי מאה שפערור החלה שהופרשה דאין החלה בטלה בעיסה, ישאל לחכם על הפרשתו ויחזור ויפריש חלה שנית. ונח"י הפוסקים אם יחזור ויברך שוב על הפרשתו השניה.

פניני מוסר

עניני שבת קדש

מעלת וקדושת השבת (ז)

ענין השבת שהיא ככלה לכנסת ישראל - "ומודה איסי בערב שבת בין השמשות שהוא פטור מפני שרץ ברשות. בערב שבת מאי ברשות איכא כד"ר חנינא דאמר ר' חנינא בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא רבי ינאי מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה ביק"ב: ובא קמא כל - לב:). ע"פ מ"ש לכל יש בן זוג ולי לא נתת בן זוג א"ל כנסת ישראל ייהיה בן זוג כו' והשבת גופיה היא כנשואה לישראל אבל בפניא דמעלי שבתא היא כהכנסת כלה לחופה וכמו שע"י הקדושין בהכנסתה לחופה נעשית הכלה נשואה כן השבת בהכנסתה בקידוש היום נעשית כנשואה לישראל וקראת מלכתא שהיא כלת המלך דכל ישראל בני מלכים הם (מהרש"א חידושי אגדות ב"ק לב:).

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"